

Mehman İsmayılov:

Bu gün dünyada islamofobiya rüzgarı əsir

"Milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub inkişaf etdirməyən millət, həqiqi millət, həqiqi xalq ola bilməz". Bu fikirlər ulu öndər Heydər Əliyevə məxsusdur. Azərbaycan xalqı dünya xalqları arasında yaşatdığı və təbliğ etdiyi adət-ənənələri, milli xüsusiyyətləri ilə özünəməxsus yer tutur.

Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində olan Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondunun icraçı direktoru Mehman İsmayılov ilə müsahibəmizdə bu məsələlərə aydınlıq gətirilir.

- Mehman müəllim, sizcə milli-mənəvi dəyərlər deyəndə nə başa düşülür?

- Bəşər tarixinə nəzər saldıqda, ən qədim dövrlərdə təhlillər apardıqda görürük ki, insan var olduğu gündən yaşadığı dünyaya bir anlam, məna vermək arayışı içində olub. Bunu istər kitabələrdə, istər digər qədim abidələrdə görə bilərik. Bu baxımdan mənəviyyətin tarixi bəşər tarixi ilə həmyaşiddir. İnsan sadəcə maddi deyil, həm də mənəvi yönü olan bir varlıqdır. Onun mənəviyyətlə həmyaşid olmasının səbəbi də bundadır.

Dəyərlər məfhumunu bir-iki cümlə ilə izah edə bilərik. Amma ümumi götürəndə cəmiyyətin yaratdığı, ortaya qoyduğu, yaşatdığı və nəsillərdən-nəsillərə ötürdüyü dəyərlər topluluğuna biz mənəvi dəyərlər deyirik. Bu mənəvi dəyərlər ola bilər ki, sırf bir cəmiyyət üçün keçərlidir. Digəri sırf bir coğrafiya üçün keçərlidir. Bəzi dəyərlər də var ki, onlar ümumbəşəridir. Yəni bəşəriyyətin birgə ərsəyə gətirdiyi dəyərlərdir. Dəyərlər mövzusu bu gün də öz aktuallığını qoruyur. Dünyada baş verən proseslərdən asılı olmayaraq gələcəkdə də öz aktuallığını qoruyacağını düşünürəm.

- Azərbaycan dünya birliyinə sürətlə inteqrasiya edən bir ölkədir. Bu gün mənəvi dəyərlərimizin qorunması və təbliği hansı səviyyədedir?

- XIX əsrdən etibarən Azərbaycan xalqının müasir millət kimi özünü dünyaya böyüd təqdim etməsində dəyərlərimizin çox böyük rolu olub. Baxmayaraq ki, biz bir neçə dəfə işğala məruz qaldıq. İstər Çar Rusiyası, istərsə də SSRİ dönəmində dəyərlərimizi müəyyən qədər yaşada bildik. Amma müstəqillik bizə dəyərlərimizi nəinki yaşatmaq, həm də inkişaf etdirmək, başqa mədəniyyətlərlə, başqa coğrafiyalarla, ölkələrlə, cəmiyyətlərlə qarşılıqlı təsirlənmək imkanı qazandırdı. O cümlədən bizə məxsus olan dəyərləri Azərbaycan adı altında dünyanın hər bir qoşmasına təqdim etmək şansı verdi. Sürətlə dünyaya inteqrasiya edən Azərbaycanda günün bu gün də milli-mənəvi dəyərlər məsələsi çox aktualdır. Bu istiqamətdə dövlətimizin iqtisadi, siyasi, mədəni və s. sahələrdə inteqrasiyasında dəyərlərin nə qədər vacib rol oynadığını görürük.

- Bəzən milli-mənəvi dəyərlər özləri-özlərini qoruyur kimi fikirlər də səsləndirilir. Yəni belə bir fikir aşılanır ki, əslində bizim onları qorumağımıza ehtiyac yoxdur. Bu fikirlə razısınızmi?

- Cəmiyyətin qarşılıqlı təsirlənərək davam etdiyi bir çox sahələr var. Cəmiyyət həm təsirlənir, həm də təsir göstərir. Biz bunu dində olduğu kimi, mənəviyyət və milli-mənəvi dəyərlər məsələsinə də şamil edə bilərik. Nə deməkdir bu? Nəticə etibarilə bu dəyərləri insan ortaya qoyur və yaşadır. Eyni zamanda, insan onu yaşatmaqla yanaşı, cəmiyyətin özünün qorunmasında da o dəyərlər mühüm rol oynayır. Yəqin bu baxımdan belə bir ifadə işlədilir ki, cəmiyyət qoruması belə, dəyərlər özlərini qoruyacaq. Çünki qarşılıqlı təsir elədir ki, bu proses qaçılmazdır. Dəyərlər gündəlik həyatın içindədir. Dəyərlər cəmiyyətlə o qədər yoğrulub ki, bunları bir-birindən ayırmaq qeyri-mümkündür. O baxımdan, dəyərlərin qorunması məsələsinə münasibətdə həmin fikirlərə mən də qatılıram.

- Bəzi qüvvələr dinlərdən terrorizm və ekstremizmə təhrik vasitəsi kimi istifadə edirlər. Sizcə, bunun qarşısını almaq üçün hansı addımlar atılmalıdır?

- Bilirsiniz, din - radikalizm, din - terrorizm, din - fanatizm məsələsi sadəcə bir coğrafiya, bir ölkə, bir mədəniyyətlə bağlı məsələ deyil. Bunun tarixi xeyli əvvəllərə gedib çıxır. Dünyanın istənilən coğrafiyasına nəzər

salsaq görərik ki, tarixdə dini fanatizm, dini radikalizm kimi hadisələri yaşayıblar. Bu Avropada da, Amerikada da, Asiyada da, Afrikada da müşahidə edilib. Lakin son vaxtlar xüsusilə İslam dini ilə bağlı radikalizm terrorizm, fanatizm məsələsi dünya gündəmində daha çox yer "işğal" edir. Bunun da bir çox siyasi, iqtisadi, sosial səbəbləri var. Hər şeydən əvvəl bununla mübarizə aparmaq üçün o dinin mahiyyətinin anlaşılmasına və ortaya qoyulmasına, tanındılmasına ehtiyac var. Bu gün dünyada islamofobiya rüzgarı əsir. Qeyri-müsləman ölkələrində islamofobiya ilə bağlı sorğuların nəticələrindən də görünür ki, həmin coğrafiyalarda ön mühakimədən yola çıxaraq əslində bəşər tarixinin ən təkmil, mü-tərəqqi dini olan İslama, onun atributlarına qarşı nifrət təbliğ edilir. Dinimizə qarşı yanlış fikirlər formalaşdırılır. Bu gün sırf dinin mahiyyətinin təqdim etdiyi şəkildə cəmiyyətə çatdırılması çox vacib məsələdir. Aqressiya, cəhalət, fanatizm, radikalizm və s. dinin tam dolğun, bütöv şəkildə başa düşülməməsindən qaynaqlanan problemdir. Bəzən aqressiyanın da dindarlaşmasını görürük. Radikallığın da dindarlaşmasını görürük. Bunu sırf dinin radikallaşması, dini radikalizm, terrorizmin səbəbi kimi təqdim etmək olmaz. Sadalananları başqa dinlərin üzərinə yıxsaq maddənin digər üzünü qaçırmış olarıq.

Dəyərlər sistemində həm "Qurani-Kərim"də, həm "İncil"də, həm də "Tövrat"da o qədər prinsiplər var ki. Niyə biz o prinsiplərdən danışmırıq? Həmin kitablarda insanlar arasında itxtilafə gətirib çıxaraçaq məsələlər çox az yer tutursa, bunu niyə qabardırıq? Bu çox ciddi problemdir. Həmin məsələlərə nəzər salsaq dinin özünün də, dindarlaşmanın da, dini radikalizmin də - hər birinin harada yerləşdiyini, nədən qaynaqlandığını görə bilərik.

- Bu günlərdə Prezident İlham Əliyev YAP-ın VII qurultayında gənclərimizin milli ruhda, milli-mənəvi dəyərlər ruhunda tərbiyə edilməsi haqqında çağırış etdi. Uşaqları, gəncləri milli əlaqə, mənəvi dəyərlər prinsipi əsasında tərbiyə etməyin vacibliyi barədə sizin də fikirləriniz maraqlıdır...

- Bəyaz qad qeyd etdim ki, Azərbaycan ərazisində çox sayda dövlətlər qurulub. Və bu dövlətlər sadəcə tarixdə oxuduğumuz sətirərdən ibarət deyil. Onların əsaslandığı, söykəndiyi bir çox dəyərləri olub. Bu gün də Azərbaycan müstəqil dövlət kimi günü-gündən inkişaf edir. Xüsusilə 44 günlük Vətən müharibəsindəki Zəfərimiz bizim dünyada varlığımızı, birliyimizi, gücümüzü ortaya qoydu. Cənab Prezidentin həmin nitqində söylədiyi fikirlər artıq güclənən, inkişaf edən, dünyada özünəməxsus yer tutmağa başlayan Azərbaycanda gənc nəslin azərbaycançılıq ruhunda tərbiyəsinin mahiyyətini göstərdi. Gənc nəsəl əsas mühərrikdir, lo-komotivdir.

Tariximiz, ənənələrimiz gənclərə öyrədilməlidir. Bu, müasir dəyərlərdən imtina etmək deyil. Tam əksinə, dəyərləri yeniləmək, onu yeniləyərək dövrün tələbinə uyğunlaşdırmaq deməkdir. Avropada olan müasirləşmə də məhz belə baş verib. Onlar heç də özlərinin söykəndiyi ənənəvi dəyərləri tamamilə rədd edib, yeni bir şey ortaya qoymayıblar. Əksinə, var olanı saf-çürük ediblər.

Şəmsiyyə Əliqızı,

Günel Eyyubova,

Nurlan Məlikzadə (foto),

"iki sahil"